

Finansutskottets betänkande

1981/82:38

om grundgaranti för nybildade kommuner och om bidrag och ersättningar till kommunerna (prop. 1981/82:211 och 1981/82:100 bil. 11)

I detta betänkande behandlar utskottet

dels proposition 1981/82:211 om grundgaranti för nybildade kommuner,

dels den med anledning av proposition 211 väckta motionen 1981/82:2559 av Lars Werner m. fl. (vpk),

dels proposition 1981/82:100 bilaga 11 Litt. D Bidrag och ersättningar till kommunerna,

dels de under allmänna motionstiden väckta motionerna

1981/82:1653 av Tommy Franzén m. fl. (vpk) om statens kostnadsansvar vid delning av Botkyrka och Vaxholms kommuner,

1981/82:1662 av Margareta Palmqvist m. fl. (s) om statens kostnadsansvar vid delning av Botkyrka och Vaxholms kommuner,

1981/82:1669 av Alf Wennerfors (m) om statens kostnadsansvar vid delning av Vaxholms kommun.

1. **Grundgaranti för nybildade kommuner.** I proposition 211 har regeringen (budgetdepartementet) efter föredragning av statsrådet Rolf Wirtén föreslagit riksdagen att anta vid propositionen fogat förslag till lag om ändring i lagen (1979:362) om skatteutjämningsbidrag.

Det vid propositionen fogade lagförslaget har följande lydelse:

Lag om ändring i lagen (1979:362) om skatteutjämningsbidrag

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (1979:362) om skatteutjämningsbidrag skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

6 §

För kommun gäller nedan angiven skattekraft i procent av medelskattekraften som grundgaranti.

Län	Grundgaranti: skattekraft i procent av medel- skattekraften	Kommuner
Stockholms	106	Samtliga
Uppsala	103	Enköping och Uppsala
	106	Häbo, Tierp, Älvkarleby och Östhammar
Södermanlands	103	Samtliga
Östergötlands	103	Finspång, Linköping, Mjölby, Motala, Norrköping, Söderköping, Vadstena, Åtvidaberg och Ödeshög
	106	Boxholm, Kinda och Valdemarsvik
	109	Ydre
Jönköpings	103	Jönköping, Nässjö, Tranås, Vetlanda och Värnamo
	106	Aneby, Eksjö, Gislaved, Gnosjö, Sävsjö och Vaggeryd
Kronobergs	103	Alvesta, Ljungby, Växjö och Älmhult
	106	Markaryd
	109	Lessebo, Tingsryd och Uppvidinge
Kalmar	103	Samtliga utom Högsby
	106	Högsby
Gotlands	115	Gotland
Blekinge	103	Samtliga
Kristianstads	103	Samtliga
Malmöhus	103	Samtliga
Hallands	103	Samtliga utom Hylte
	106	Hylte
Göteborgs och Bohus	103	Samtliga utom Öckerö
	112	Öckerö
Älvsborgs	103	Samtliga utom Bengtsfors, Dals-Ed och Färgelanda
	106	Bengtsfors, Dals-Ed och Färgelanda
Skaraborgs	103	Falköping, Grästorp, Götene, Hjo, Lidköping, Mariestad, Skara, Skövde, Tibro, Tidaholm, Töreboda och Vara
	106	Gullspång, Häbo, Karlsborg och Mullsjö
Värmlands	103	Hammarö, Karlstad och Kristinehamn
	106	Arvika, Eda, Filipstad, Forshaga, Grums, Hagfors, Kil, Munkfors, Storfors, Sunne, Säffle och Årjäng
	112	Torsby

Län	Grundgaranti: skattekraft i procent av medel- skattekraften	Kommuner
Örebro	103	Askersund, Degerfors, Hallsberg, Karlskoga, Kumla, Laxå och Örebro
	106	Hällefors, Lindesberg, Ljusnarsberg och Nora
Västmanlands	103	Samtliga utom Norberg och Skinnskatteberg
	106	Norberg
	109	Skinnskatteberg
Kopparbergs	103	Borlänge och Falun
	106	Avesta, Hedemora, Ludvika, Smedjebacken och Säter
	109	Gagnef, Leksand, Mora, Orsa, Rättvik och Vansbro
	115	Malung
	127	Älvdalen
Gävleborgs	103	Gävle och Sandviken
	106	Hofors och Ockelbo
	109	Bollnäs, Hudiksvall, Nordanstig, Ovanåker och Söderhamn
	112	Ljusdal
Västernorrlands	109	Härnösand, Sundsvall och Timrå
	112	Kramfors och Örnsköldsvik
	115	Ånge
	118	Sollefteå
Jämtlands	112	Östersund
	118	Bräcke
	121	Berg, Krokom, Ragunda och Åre
	124	Härjedalen och Strömsund
Västerbottens	112	Umeå
	115	Nordmaling, Robertsfors och Skellefteå
	118	Vindeln och Vännäs
	124	Norsjö
	127	Dorotea och Åsele
	130	Lycksele, Sorsele, Storuman och Vilhelmina
Norrbottens	121	Luleå och Piteå
	127	Boden, Haparanda, Kalix och Älvsbyn
	130	Gällivare och Kiruna
	133	Övertorneå
	136	Arjeplog, Arvidsjaur, Jokkmokk, Pajala och Övertorneå

Föreslagen lydelse

6 §

För kommun gäller nedan angiven skattekraft i procent av medelskatte-
kraften som grundgaranti.

Län	Grundgaranti: skattekraft i procent av medel- skattekraften	Kommuner
Stockholms	106	Samtliga
Uppsala	103	Enköping och Uppsala
	106	Håbo, Tierp, Älvkarleby och Östhammar
Södermanlands	103	Samtliga
Östergötlands	103	Finspång, Linköping, Mjölby, Motala, Norrköping, Söderköping, Vadstena, Åtvidaberg och Ödeshög
	106	Boxholm, Kinda och Valdemarsvik
	109	Ydre
Jönköpings	103	Jönköping, Nässjö, Tranås, Vetlanda och Värnamo
	106	Aneby, Eksjö, Gislaved, Gnosjö, Sävsjö och Vaggeryd
Kronobergs	103	Alvesta, Ljungby, Växjö och Älmhult
	106	Markaryd
	109	Lessebo, Tingsryd och Uppvidinge
Kalmar	103	Samtliga utom Högsby
	106	Högsby
Gotlands	115	Gotland
Blekinge	103	Samtliga
Kristianstads	103	Samtliga
Malmöhus	103	Samtliga
Hallands	103	Samtliga utom Hylte
	106	Hylte
Göteborgs och Bohus	103	Samtliga utom Öckerö
	112	Öckerö
Älvsborgs	103	Samtliga utom Bengtsfors, Dals-Ed och Färgelanda
	106	Bengtsfors, Dals-Ed och Färgelanda
Skaraborgs	103	Essunga, Falköping, Gråstorp, Götene, Hjo, Lidköping, Mariestad, Skara, Skövde, Tibro, Tidaholm, Töreboda och Vara
	106	Gullspång, Håbo, Karlsborg och Mullsjö
Värmlands	103	Hammarö, Karlstad och Kristinehamn
	106	Arvika, Eda, Filipstad, Forshaga, Grums, Hagfors, Kil, Munkfors, Storfors, Sunne, Säffle och Årjäng
	112	Torsby
Örebro	103	Askersund, Degerfors, Hallsberg, Karlskoga, Kumla, Laxå och Örebro
	106	Hällefors, Lindesberg, Ljusnarsberg och Nora
Västmanlands	103	Samtliga utom Norberg och Skinnskatteberg
	106	Norberg
	109	Skinnskatteberg

Län	Grundgaranti: skattekraft i procent av medel- skattekraften	Kommuner
Kopparbergs	103 106 109 115 127	Borlänge och Falun Avesta, Hedemora, Ludvika, Smedjebacken och Säter Gagnef, Leksand, Mora, Orsa, Rättvik och Vansbro Malung Älvdalen
Gävleborgs	103 106 109	Gävle och Sandviken Hofors och Ockelbo Bollnäs, Hudiksvall, Nordanstig, Ovanåker och Söderhamn
Västernorrlands	112 109 112 115 118	Ljusdal Härnösand, Sundsvall och Timrå Kramfors och Örnsköldsvik Ånge Sollefteå
Jämtlands	112 118 121 124	Östersund Bräcke Berg, Krokom, Ragunda och Åre Härjedalen och Strömsund
Västerbottens	112 115 118 124 127 130	Umeå Nordmaling, Robertsfors och Skellefteå <i>Bjurholm</i> , Vindeln och Vännäs <i>Malå</i> och Norsjö Dorotea och Åsele Lycksele, Sorsele, Storuman och Vilhelmina
Norrbottens	121 127 130 133 136	Luleå och Piteå Boden, Haparanda, Kalix och Älvsbyn Gällivare och Kiruna Överkalix Arjeplog, Arvidsjaur, Jokkmokk, Pajala och Övertorneå

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983.

I motion 2559 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs att riksdagen med avslag på proposition 1981/82:211 som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om prövning av nybildade kommuners inplacering i skatteutjämningsystemet.

Propositionen

Regeringen beslutade den 22 december 1981 om delning av Botkyrka, Vaxholms, Vara, Norsjö och Vännäs kommuner den 1 januari 1983. De nybildade kommunerna måste nu inordnas i skatteutjämningsystemet. I propositionen läggs förslag fram om grundgarantier enligt lagen (1979:362) om skatteutjämningsbidrag för dessa.

I 6 § lagen (1979:362) om skatteutjämningsbidrag anges vilken grundgaranti, skattekraft i procent av medelskattekraften, som gäller för de enskilda kommunerna.

Grundgarantin i skatteutjämningsystemet har fastställts på grundval av 1976 års kommunalekonomiska utrednings förslag (SOU 1977:78 och 79). Kommunalekonomiska utredningen (KEU) gjorde beräkningar över de skillnader i kommunernas kostnader som berodde på geografiskt läge och bebyggelsestruktur. KEU:s beräkningar gjordes för hela kommuner och avsåg alltså inte delar av kommuner. Underlag saknas därför att föreslå annan grundgaranti för de nybildade kommunerna än den som gäller för resp. upplösta kommuner. Detta gäller såväl i fråga om det geografiska läget som i fråga om bebyggelsestrukturen.

F. n. pågår en översyn av statistik och kalkylmetoder för grundgarantin i skatteutjämningsystemet inom den kommunala grundgarantiutredningen (B 1980:02). Syftet med genomgången är att skapa underlag för en kommande översyn av skatteutjämningsystemet.

Finansutskottet har nyligen uttalat att starka skäl talar för att en översyn görs av skatteutjämningsystemet. En översyn bör ske så snart underlag föreligger från den pågående grundgarantiutredningen.

Föredraganden delar utskottets uppfattning om behovet av översyn av skatteutjämningsystemet och anför att i avvaktan på en sådan översyn bör inte några åtgärder vidtas som ändrar relationen mellan kommunerna vad avser inplacering i skattekraftsklasser.

Föredraganden anser vidare att ändringar i grundgarantierna endast kan göras om ändringarna inte medför ökade kostnader för staten. Det innebär att en eventuell höjning av grundgarantin för en kommun måste motsvaras av minskning av grundgarantin för någon annan kommun.

I propositionen föreslås att de den 1 januari 1983 nybildade kommunerna åsätts samma grundgaranti som gäller för resp. odelade kommuner.

Motionen

I motion 2559 anføres att en kommundelning ofta innebär en försvagning av kommunernas ekonomi. Såväl omedelbara som långsiktiga ekonomiska verkningar blir följden. I en annan motion från vänsterpartiet kommunisterna (1981/82:1653) har yrkats att staten tar på sig kostnadsansvaret för vissa kommundelningar.

Motionärerna kan inte godta de skäl för inplacering i skattekraftsklass som redovisas i propositionen. I propositionen hävdas att underlag saknas för att föreslå annan grundgaranti för de nybildade kommunerna än den som gäller för resp. upplösta kommuner. Även om kommunalekonomiska utredningen (KEU) gjorde beräkningar för hela kommuner och inte delar av kommuner, bör det enligt motionärerna vara fullt möjligt att använda beräkningsgrunderna för de nybildade kommunerna. I flera fall kan man anta att vissa faktorer får ökad tyngd, enär kommundelningen medför att nybildad kommun får en annan struktur än den förutvarande kommunen.

Motionärerna kan heller inte godta att den aviserade översynen skulle vara skäl för att inte redan nu företa en prövning av de nybildade kommunernas inplacering i skatteutjämningsssystemet.

I motionen föreslås därför att riksdagen avslår regeringens proposition och uttalar att en prövning av de nybildade kommunernas inplacering i skatteutjämningsssystemet företas med KEU:s beräkningsgrunder som utgångspunkt.

Utskottet

Utskottet har vid flera tillfällen de senaste åren behandlat motioner som påtalat vissa brister och orättvisor i det nuvarande skatteutjämningsssystemet. Utskottet har ansett att det funnits visst fog för delar av den framförda kritiken. I betänkande 1981/82:21 uttalade utskottet med anledning härav att starka skäl talar för att en översyn görs av skatteutjämningsssystemet. Det har skett stora förändringar som påverkat den kommunala ekonomin sedan skatteutjämningsssystemet infördes. Den samhällsekonomiska och statsfinansiella utvecklingen har drastiskt försämrats. Kraftiga ingrepp har måst vidtas i den kommunala sektorn, och ytterligare åtgärder måste vidtas även framöver i syfte att hålla den offentliga sektorns efterfrågan inom de ramar som samhällsekonomin medger.

Redan när det nuvarande skatteutjämningsssystemet infördes var man medveten om att det fanns vissa brister i det statistiska material som låg till grund för kommunernas inplacering i skattekraftsklasser i skatteutjämnings-systemet. Av det skälet tillsattes år 1979 en särskild utredare för att göra en översyn av statistik och kalkylmetoder för grundgarantin i skatteutjämnings-systemet (B 1980:02). Utredningen beräknas ha slutfört sitt uppdrag inom ett år.

Utskottet är liksom motionärerna medvetet om att en kommunindelning kan innebära att skattekraftsförhållandena för de delade kommunerna blir annorlunda jämfört med den odelade kommunen. Som framhålls i propositionen saknas emellertid underlag för inplacering i skattekraftsklass för delar av kommuner. Utskottet anser det inte heller rimligt att nu insamla sådant material för enbart de delade kommunerna då underlaget för samtliga kommuner f. n. är föremål för översyn. Också av tidsskäl synes det olämpligt att bifalla motionärernas yrkande. Ett nytt förslag om inplacering av delade kommuner i skattekraftsklass baserat på det material motionärerna åsyftar skulle inte kunna föreläggas riksdagen förrän det kommunala budgetarbetet avslutats. Med det anförda avstyrker utskottet motion 2559.

Utskottet hemställer

att riksdagen med avslag på motion 1981/82:2559 antar vid proposition 1981/82:211 fogat förslag till lag om ändring i lagen (1979:362) om skatteutjämningsbidrag.

2. Motioner om statens kostnadsansvar vid delning av vissa kommuner. I motion 1653 av Tommy Franzén m. fl. (vpk) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kostnadsansvaret för kommundelningarna i Stockholms län.

I motion 1662 av Margareta Palmqvist m. fl. (s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om extra ekonomiskt stöd till Botkyrka och Vaxholms kommuner som kompensation för de extra kostnader som uppstår på grund av kommundelningarna.

I motion 1669 av Alf Wennerfors (m) hemställs att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts i motionen.

Utskottet

I motion 1669 anförts att regeringen bör ge uttryck för ett statligt övergripande ansvar för delningen av Vaxholms kommun genom att lämna bidrag till delningskostnaderna. I motionerna 1653 och 1662 anförts att regeringen bör ta sitt ekonomiska ansvar för den påtvingade delningen av Vaxholms och Botkyrka kommuner. Kommunerna bör kompenseras för de extra kostnader som delningen ger upphov till i de båda kommunerna, anser motionärerna.

Det ankommer inte på utskottet att ta ställning till själva delningen av de nu aktuella kommunerna. Besluten om delning har skett med stöd av 1 kap. 1 § lagen (1979:411) om ändring i rikets indelning i kommuner, landstingskommuner och församlingar. Enligt denna bestämmelse får regeringen besluta om ändring i kommunindelningen, om ändringen kan antas medföra

bestående fördel för en kommun eller en del av en kommun eller andra fördelar från allmän synpunkt. Vid prövning av frågan om indelningsändring skall särskild hänsyn tas till önskemål och synpunkter från den eller de kommuner som närmast berörs av ändringen. Om en sådan kommun motsätter sig en indelningsändring, får beslut om ändring meddelas endast om det finns synnerliga skäl. Särskild hänsyn skall också tas till befolkningens önskemål.

I propositionen om ny indelningslag (prop. 1978/79:157) framhålls bl. a. att den lokala opinionen måste vägas mot kraven på tillräckligt befolkningsunderlag, tillfredsställande service, ekonomisk bärkraft etc.

Regeringens motivering för att dela Botkyrka, Vaxholm och Vara är likalydande. Regeringen finner att en delning av dessa kommuner skulle medföra bestående fördel för de nya kommunerna. Dessa har enligt regeringens uppfattning goda förutsättningar att på ett tillfredsställande sätt tillgodose kommunmedlemmarnas behov av service. Vid en samlad bedömning av för- och nackdelar med en delning finner regeringen att fördelarna klart överväger. Fördelarna, framför allt från kommunaldemokratisk synpunkt, har enligt regeringens mening sådan styrka att synnerliga skäl för en delning föreligger. Regeringen anser sig också ha beaktat befolkningens inställning såsom den framkommit vid folkomröstningar.

Beträffande delningen av Norsjö och Vännäs konstaterar regeringen att kommunen själv har förordat resp. begärt en delning av kommunen. Enligt regeringens mening kan en sådan delning antas medföra bestående fördel, framför allt från kommunaldemokratisk synpunkt, för de båda kommunerna.

Frågan huruvida regeringens beslut strider mot indelningslagen och förarbetena till denna lag har granskats av konstitutionsutskottet (KU 1981/82:35). Konstitutionsutskottets majoritet fann att så inte var fallet och gjorde i övrigt inte något uttalande med anledning av granskningen. Denna utskottets mening blev också riksdagens.

Finansutskottet vill med anledning av vad som anförs i motionerna i dessa hänsenden något beröra den ekonomiska situationen i de delade kommunerna. Av de utredningar som gjorts i de aktuella ärendena framgår att delningarna leder till stora kostnadsökningar. Huvuddelen av merkostnaderna avser utökad administration. Minst tre av kommunerna dras med svåra ekonomiska problem, vilka bedöms öka vid delningen.

I Botkyrka beräknas delningen leda till en utdebiteringshöjning med 10 öre i Botkyrkadelen och med 1.50–2.00 kr. i Salemsdelen. Av länsstyrelsens utredning framgår att delningen av Vaxholms kommun leder till kostnadsökningar motsvarande en utdebiteringshöjning med 8–25 öre i Österåkersdelen och 25–80 öre i Vaxholmsdelen. Det bör också nämnas att kommunindelningen leder till ökade kostnader för staten i form av ökade skatteutjämningsbidrag. Merkostnaden beräknas till ca 800 000 kr. räknat på 1982 års förhållanden.

I Vara kommun beräknades delningen medföra krav på höjning av den kommunala utdebiteringen med 60–70 öre i Varadelen och 70–80 öre i Essungadelen. Vid en senare beräkning beräknas effekterna bli något lägre, 47–62 öre resp. 62–81 öre. I Norsjö beräknas delningen motsvara en utdebiteringshöjning med 74 öre för Norsjödelen och 98 öre för Malådelen. I Vännäs slutligen beräknas motsvarande tal till 30 öre för Vännäsdelen och 1.90 kr. för Bjurholmsdelen.

Utskottet vill också redovisa vissa förhållanden med anledning av de påståenden som görs i två av motionerna att delningen skett mot de berörda kommunernas vilja.

Av de kommuner som delades genom regeringsbesluten den 22 december 1981 hade Botkyrka, Vaxholm (i det senast avgivna yttrandet) och Vara motsatt sig delning.

Folkomröstning anordnades i Botkyrka, Vaxholm, Vara och Norsjö. Vid folkomröstningen i Botkyrka uttalade sig en majoritet av de röstande i Botkyrkadelen och i kommunen sedd som helhet mot en delning. I Salemsdelen var dock majoriteten av de röstande för en delning. Vid folkomröstningen i Vaxholm röstade en majoritet av de deltagande för en delning. Resultatet av folkomröstningen i Vara innebar att en majoritet av de röstande i Varadelen och i kommunen sedd som helhet uttalade sig mot en delning. I Essungadelen röstade dock en majoritet för delning. Vid folkomröstningen i Norsjö uttalade sig flertalet i kommunen som helhet för delning av kommunen. I Norsjödelen var däremot en majoritet mot en delning.

Av vad utskottet nu redovisat framgår att de ekonomiska konsekvenserna blir betydande inte bara i de kommuner som berörs i motionerna, dvs. Botkyrka och Vaxholm. Kravet på utdebiteringshöjning t. ex. i Bjurholm beräknas bli av samma storleksordning som i Salem. Det kan likaså konstateras att delningen i Vara skett mot fullmäktiges vilja på samma sätt som i Botkyrka och i Vaxholm. Av dessa skäl synes det olämpligt att utskottet särbehandlar de kommuner som berörs i motionerna.

Vad gäller själva sakfrågan, att staten skulle kompensera kommuner för kostnader som uppkommer vid delningen, vill utskottet anföra följande. Det statsfinansiella utrymmet för ökade bidrag till kommuner är ytterligt begränsat. Nya bidrag kan enligt utskottets mening endast tillskapas om motsvarande nedskärningar kan ske på annat håll. Någon ökning av de totala bidragen till kommunerna kan det mot bakgrund av den goda finansiella situation som förutses för kommunerna för år 1983 inte bli fråga om.

Regeringen har i proposition 1981/82:100 bilaga 11 föreslagit att de extra skatteutjämningsbidrag vars syfte är att ge stöd till kommuner som av olika skäl har kommit i ekonomiska svårigheter bör beräknas till 100 milj. kr. för budgetåret 1982/83. Också utskottet anser det nödvändigt att bidrag av detta

slag beviljas under budgetåret 1982/83. Utskottet återkommer till anslagsberäkningen senare i detta betänkande.

Ansökningar om extra skatteutjämningsbidrag skulle vara inlämnade senast den 31 mars. Enligt vad utskottet erfarit har alla de nu berörda kommunerna inlämnat sådana ansökningar. Det får därför ankomma på regeringen att inom den anvisade ramen pröva i vilken utsträckning de nu berörda kommunerna bör komma i fråga för bidrag.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 1653, 1662 och 1669.

Utskottet hemställer

1. beträffande *statens kostnadsansvar vid delning av Botkyrka kommun* att riksdagen avslår motionerna 1981/82:1653 och 1981/82:1662 båda såvitt nu är i fråga,
2. beträffande *statens kostnadsansvar vid delning av Vaxholms kommun* att riksdagen avslår motionerna 1981/82:1653 såvitt nu är i fråga, 1981/82:1662 såvitt nu är i fråga och 1981/82:1669.

Anslagsfrågor för budgetåret 1982/83

ÅTTONDE HUVUDTITELN

Bidrag och ersättningar till kommunerna

3. **Ersättning till Trelleborgs kommun för mistad tolag.** Utskottet tillstyrker regeringens i *proposition 100 bilaga 11* (budgetdepartementet) under punkt D 1 (s. 95) framlagda förslag och hemställer

att riksdagen till *Ersättning till Trelleborgs kommun för mistad tolag* för budgetåret 1982/83 anvisar ett förslagsanslag av 425 000 kr.

4. **Skatteutjämningsbidrag till kommunerna m. m.** Regeringen har i *proposition 100 bilaga 11* under punkt D 2 (s. 95–97) föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att utge compensation till kommuner och landstingskommuner för år 1983 i enlighet med vad som förordats i propositionen,

2. till Skatteutjämningsbidrag till kommunerna m. m. för budgetåret 1982/83 anvisa ett förslagsanslag av 10 402 000 000 kr.

Propositionen

Skatteutjämningsbidrag utbetalas till kommuner, landstingskommuner och kyrkliga kommuner enligt lagen (1979:362, ändrad 1980:340 och 1980:1031) om skatteutjämningsbidrag samt lagen (1981:346) om särskilda grunder för beräkning av förskott på kommunalskatt m. m. och av skatteutjämningsbidrag år 1982. Ytterligare föreskrifter för bidragsgivningen finns i förordningen (1979:363, ändrad 1980:341 och 1981:147) om skatteutjämningsbidrag.

Den omfattande reformering av skatteutjämningsystemet som 1979 års lag innebär genomförs under åren 1980–1982.

De kyrkliga kommunerna omfattas inte av skatteutjämningsreformen. För år 1982 skall enligt riksdagens beslut skatteutjämningsbidragen reduceras med 40 % jämfört med vad som utgår år 1981. För att förhindra att någon kyrklig kommun drabbas oskäligt hårt år 1982 utges särskild kompensation inom ramen för extra skatteutjämningsbidrag.

Föredraganden anmäler att han i samband med behandlingen av kyrkofondsutredningens betänkande ämnar återkomma till frågan om ändring i lagen om skatteutjämningsbidrag med anledning därav. Medel för skatteutjämningsbidrag till de kyrkliga kommunerna har därför inte beräknats efter år 1982 under detta anslag.

I budgetförslaget föreslås generella besparingar som rör kommunsektorn. Detta innebär för skatteutjämningsbidragens del att dessa ökar långsammare än vad som annars vore fallet.

I likhet med vad som gäller för år 1982 förordas att särskild kompensation skall utgå till ekonomiskt svaga kommuner och landstingskommuner inom ramen för extra skatteutjämningsbidrag till ett belopp av 200 milj. kr. De ordinära extra skatteutjämningsbidragen, vars syfte är att ge stöd till kommuner som av olika skäl har kommit i ekonomiska svårigheter, bör beräknas till 100 milj. kr.

Medelsbehovet under budgetåret 1982/83 avser bidrag som utbetalas under andra hälften av år 1982 och första hälften av år 1983. Storleken av de preliminära skatteutjämningsbidragen för år 1982 och beräknade bidrag för år 1983 framgår av följande sammanställning.

Skatteutjämningsbidrag åren 1982 och 1983

milj. kr.

	1982	1983
Kommuner	5 481	5 874
Landstingskommuner	4 336	4 525
Kyrkliga kommuner	82	–
Extra skatteutjämningsbidrag	206 ¹	300 ²
Summa	10 105	10 699

¹ Inkl. särskild kompensation med 105 milj. kr.

² Inkl. särskild kompensation med 200 milj. kr.

Ordinarie skatteutjämningsbidrag beräknas under år 1982 uppgå till sammanlagt 9 818 milj. kr. Bidragen under år 1983 är beroende av den fortsatta utvecklingen av skatteunderlaget och av de kommunala skattesatserna för samma år. De åtgärder som har föreslagits för att reducera skatteunderlaget för år 1983 påverkar också den medelskattkraft som ligger till grund för 1983 års skatteutjämningsbidrag i minskande riktning. Vidare är skatteutjämningsbidraget för år 1983 avhängigt de skattekraftsgarantier för kommuner och landstingskommuner som framkommer vid omräkning

under sommaren 1982 av åldersstrukturfaktorerna. En särskild osäkerhetsfaktor härvidlag innebär effekterna på åldersstrukturfaktorn av det nya och förenklade statsbidragssystem för barnomsorgen som skall tillämpas fr. o. m. år 1983. Kostnaderna kan alltså inte nu beräknas med säkerhet.

Om man utgår från 1982 års skattesatser och antar en viss höjning av skatteunderlaget samt av åldersstrukturen m. m. kan de sammanlagda bidragen för år 1983 beräknas till 10 699 milj. kr. Hälften av beloppen för resp. kalenderår 1982 och 1983, 10 402 milj. kr., utbetalas under budgetåret 1982/83. Föredraganden förordar att anslaget förs upp med detta belopp.

Utskottet

Riksdagen har den 14 april 1982 beslutat att de generella besparingarna som rör kommunsektorn bör uppgå till 3 500 milj. kr. för år 1983 (FiU 1981/82:21). Det är 500 milj. kr. mer än som föreslogs i budgetpropositionen och som antogs vid beräkningen av ifrågavarande anslag. Besparingsåtgärderna innebar ändringar i lagen om skatteutjämningsbidrag som medför att skatteutjämningsbidragen med i övrigt samma förutsättningar beräknas bli något mindre än som föreslogs i budgetpropositionen. Dessa förändringar bör beaktas vid beräkning av ifrågavarande anslag för budgetåret 1982/83.

Med hänsyn till att de besparingsåtgärder för kommunsektorn som nu beslutats är större än de som ursprungligen föreslogs i budgetförslaget anser utskottet, som framgick redan av utskottets ställningstagande i det nämnda betänkandet 21, att särskild kompensation om 300 milj. kr. bör utgå till de kommuner och landstingskommuner som drabbas särskilt hårt av åtgärderna. Det belopp inom ramen för extra skatteutjämning som syftar till att ge stöd till kommuner som av olika skäl har kommit i ekonomiska svårigheter bör i enlighet med bedömningen i propositionen beräknas till 100 milj. kr. Med dessa förutsättningar kan skatteutjämningsbidragen år 1983 beräknas till följande belopp.

Skatteutjämningsbidrag åren 1982 och 1983

Milj. kr.

	1982	1983
Kommuner	5 481	5 738
Landstingskommuner	4 336	4 357
Kyrkliga kommuner	82	—
Extra skatteutjämningsbidrag	206 ¹	400 ²
Summa	10 105	10 495

¹ Inkl. särskild kompensation med 105 milj. kr.

² Inkl. särskild kompensation med 300 milj. kr.

Hälften av beloppen för resp. kalenderår 1982 och 1983 utbetalas under budgetåret 1982/83. Anslaget bör således beräknas till 10 300 milj. kr.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen bemyndigar regeringen att utge kompensation till kommuner och landstingskommuner för år 1983 i enlighet med vad utskottet förordat,
2. att riksdagen med anledning av regeringens förslag till *Skatteutjämningsbidrag till kommunerna m. m.* för budgetåret 1982/83 anvisar ett förslagsanslag av 10 300 000 000 kr.

Stockholm den 25 maj 1982

På finansutskottets vägnar

ERIC ENLUND

Närvarande: Eric Enlund (fp), Kjell-Olof Feldt (s), Rolf Rämgård (c), Paul Jansson (s), Arne Gadd (s), Bo Siegbahn (m), Karl-Anders Petersson (c), Anita Gradin (s), Roland Sundgren (s), Christer Nilsson (s), Mona St Cyr (m), Torsten Karlsson (s), Margareta Gard (m), Tore Fritzson (c) och Åke Persson (fp).

Reservation

Punkt 2. Motioner om statens kostnadsansvar vid delning av vissa kommuner

Kjell-Olof Feldt, Paul Jansson, Arne Gadd, Anita Gradin, Roland Sundgren, Christer Nilsson och Torsten Karlsson (alla s) anser att den del av utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "Vad gäller" och slutar med "fråga om" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill i detta sammanhang rikta uppmärksamheten på de invändningar av principiell natur som reservanterna i KU anför mot regeringens beslut i de aktuella kommundelningsfallen. I tre av dessa fall har regeringen ansett sig böra gå emot kommunfullmäktiges mening. Som reservanterna framhåller, krävs enligt indelningslagen synnerliga skäl för att en kommun skall kunna delas om kommunfullmäktige motsätter sig delning. Med hänsyn till att delningen i de aktuella tre fallen leder till betydande negativa ekonomiska konsekvenser, måste höga krav ställas på de synnerliga skäl som skulle tala för en delning.

Det är i detta sammanhang att notera att av KU:s granskning framgår att budgetdepartementets budgetavdelning i sin granskning av ärendena fann att delning inte borde ske i något av fallen med hänsyn till de stora

kostnadsökningar det är fråga om. Huvudparten av merkostnaderna går, enligt budgetdepartementets promemoria i ärendet, till en utökad administration, vilket starkt strider mot nuvarande krav på rationalisering och effektivisering av förvaltningarna.

Som reservanterna påpekar, har regeringen anfört främst kommunaldemokratiska skäl för sina beslut. I sak innebär dessa att regeringen tillmätt resultatet från folkomröstningen med lågt valdeltagande större betydelse som uttryck för befolkningens uppfattning än beslut som fattats av en representativ församling som utsetts vid allmänna val med 90-procentigt valdeltagande.

Mot denna bakgrund kan starka principiella skäl anföras för att staten i särskild ordning kompenserar de kommuner som delats i uppenbar strid mot kommunens egna medborgares och den politiska majoritetens uppfattning. Utskottet har dock inte haft möjlighet att fastställa förutsättningarna härvidlag i de enskilda fallen. Utskottet avstyrker därför yrkandena i motion 1662.

